

Київський університет імені Бориса Грінченка
Університетський коледж

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО І САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ
для студентів

спеціальності 081 Право
освітнього рівня молодший спеціаліст
освітньої програми Право

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма №	1399/19
	
(підпис)	(прізвище, ініціали)
«	» 20 19 р.

Київ – 2019

Розробник: Сергієнко Н.А., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Сергієнко Н.А., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства
Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Голова циклової комісії (Н.К. Бурдіна)

Робочу програму перевірено
«30» серпня 2019 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи (З.Л. Гейхман)

Заступник директора
з навчальної роботи (Я.В. Карлінська)

Пролонговано:

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова	-
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська	-
Загальний обсяг кредитів/годин	3 /90	-
Курс	3	-
Семестр	5	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	-
Обсяг кредитів	3	-
Обсяг годин, в тому числі:	90	-
Аудиторні	42	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	40	-
Форма семестрового контролю	екзамен	-

2. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни «Державне будівництво і самоврядування України» є: забезпечення оволодіння студентами основними положеннями Конституції України та законодавства в галузі державного будівництва та місцевого самоврядування, організація роботи державних органів та місцевого самоврядування.

Завданням вивчення курсу «Державне будівництво і самоврядування України» повинні бути глибокі знання студентів щодо:

- теоретичних питань, стосовно наукового підґрунтя і нормативного забезпечення державного будівництва і самоврядування в Україні;
- організації роботи Верховної Ради України;
- організації роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- організації роботи Рахункової палати;
- організації роботи Президента України;
- організації роботи Ради національної безпеки і оборони України;
- організації роботи органів виконавчої влади України;
- організації роботи органів місцевого самоврядування;
- організації роботи судових і правоохоронних органів;

Завданням вивчення курсу «Державне будівництво і самоврядування України» повинні бути глибокі знання студентів щодо:

- теоретичних питань, стосовно наукового підґрунтя і нормативного забезпечення державного будівництва і самоврядування в Україні;
- організації роботи Верховної Ради України;
- організації роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- організації роботи Рахункової палати;
- організації роботи Президента України;
- організації роботи Ради національної безпеки і оборони України;
- організації роботи органів виконавчої влади України;
- організації роботи органів місцевого самоврядування;
- організації роботи судових і правоохоронних органів;

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Державне будівництво і самоврядування України» студенти повинні оволодіти наступними предметними **компетенціями**:

- знати принципи організації державної влади в Україні, її системи та структури, вміти їх аналізувати та пояснювати;
- знати історію становлення незалежної державної влади в Україні;
- бути готовим брати участь в процесі розбудови демократичних інститутів та громадянського суспільства.
- бути здатним самостійно орієнтуватися в системі законодавчих правових актів, що регламентують суспільні відносини в галузі державного будівництва й місцевого самоврядування;
- вміти аналізувати й коментувати нормативно-правові акти, які регулюють питання організації та діяльності органів державної влади;
- бути здатним прогнозувати напрямки розвитку державних і самоврядних інституцій в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

	Назва змістових модулів, тем	усього	Розподіл годин між видами роботи					Самостійна
			Аудиторні					
			лекції	семінари	практичні	лабораторні	індивідуальні	
Модуль 1. Загальна частина «Державного будівництва та місцевого самоврядування».								
Організація роботи законодавчої влади.								
1.	Державне будівництво і місцеве самоврядування як наука та навчальна дисципліна.	4	2				2	
2.	Поняття й елементи організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні	11	2	2			2	5
3.	Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України.	6	2	2			2	
4.	Організація роботи народного депутата України.	7	2					5
5.	Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.	4	2	2				
6.	Організація роботи Президента України.	11	2	2			2	5
	Модульний контроль	2						
	Разом:	45	12	8			8	15
Модуль 2. Організація роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.								
7.	Організація роботи Кабінету Міністрів України.	4	2	2				
8.	Організація роботи центральних органів виконавчої влади в Україні.	9	2	2				5
9.	Організація роботи місцевих державних адміністрацій	4	2	2				
10.	Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні	11	2	2			2	5
	Модульний контроль	2						
	Разом:	30	8	8			2	10
	Всього годин:	75*	20	16			10	25

*із врахуванням МКР

5. Програма навчальної дисципліни.

Модуль 1.

Загальна частина «Державного будівництва та місцевого самоврядування». Організація роботи законодавчої влади

Лекція 1. Державне будівництво і місцеве самоврядування як категорія державознавства, наука та навчальна дисципліна (2 год.)

Державне будівництво і місцеве самоврядування як категорія державознавства. Елементи змісту державного будівництва і місцевого самоврядування. Конституційні основи державного будівництва і місцевого самоврядування. Основні напрямки здійснення державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.

Поняття, предмет і система науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Історичний розвиток науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Методологічні основи та джерела науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Зв'язок науки державного будівництва і місцевого самоврядування з галузями права та іншими науками.

Основні поняття теми: державне будівництво, самоврядування, елементи державного будівництва.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 15-16, 18, 26.

Лекція 2. Поняття, елементи й основи організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні (2 год.)

Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування в Україні. Системно-структурна організація органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні.

Система принципів організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Поняття, правове регулювання та співвідношення функцій і компетенції органів державної влади, органів місцевого самоврядування. Поняття і система форм діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Поняття і система методів діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Основні поняття теми: органи державної влади, система принципів, орган місцевого самоврядування.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 15-16, 18, 26.

Семінар 1. Державне будівництво і місцеве самоврядування як категорія державознавства, наука та навчальна дисципліна. Поняття, елементи й основи організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. (2 год.)

Лекція 3. Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України (2 год.)

Основи організації та діяльності Верховної Ради України. Організаційна будова та функції Верховної Ради України. Організаційна побудова Верховної Ради України. Організаційно-правові форми і методи роботи Верховної Ради. Сесії Верховної Ради України. Порядок проведення першої сесії Верховної Ради. Чергові та позачергові сесії Верховної Ради України. Формування депутатських груп і фракцій. Форми і методи роботи депутатських груп і фракцій. Обрання Голови Верховної Ради України, його Першого заступника та заступника. Організація роботи Голови Верховної Ради України та його заступників. Сесії Верховної Ради України. Перша сесія Верховної Ради. Розпорядок роботи.

Порядок денний сесії. Ведення пленарних засідань. Прийняття рішень. Порядок голосування. Апарат Верховної Ради України: структура апарату та організація його роботи.

Комітети Верховної Ради України. Порядок їх створення. Обрання голів комітетів. Організація роботи та форми роботи комітетів. Засідання комітетів. Склад комітету. Питання, що належать до відома кількох комітетів. Організаційне, технічне, інформаційне й матеріальне

забезпечення комітетів. Рішення, висновки та рекомендації комітетів. Ліквідація або реорганізація комітетів. Відкликання голів комітетів.

Основні поняття теми: Верховна Рада України, перша сесія, групи, фракції, Голова Верховної Ради, комітети.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 2, 5, 6, 7.

Семінар 2. Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України. (2 год.)

Лекція 4. Організація роботи народного депутата України (2 год.)

Основи конституційно-правового статусу народного депутата. Порядок вступу на посаду, прийняття присяги. Припинення повноважень народного депутата. Повноваження народного депутата. Методичне, інформаційне, правове та матеріально-технічне забезпечення діяльності народного депутата. Процес реалізації повноважень народним депутатом. Гарантії діяльності народного депутата України.

Основні поняття теми: народний депутат, присяга, повноваження, повноваження.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 2, 5, 6, 7.

Лекція 5. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (2 год.)

Зародження та розвиток інституту омбудсмена. Причини утворення інституту омбудсмена в різних країнах Європи. Світові моделі захисника прав і свобод людини і громадянина. Типологічні різновиди інституту омбудсмена. Завдання та принципи діяльності.

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Порядок призначення, звільнення та припинення повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Організація діяльності та повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Прийом та розгляд звернень громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

Гарантії діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Основні поняття теми: омбудсмен, повноваження омбудсмена, призначення, звільнення, звернення громадян.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 8.

Семінар 3. Організація роботи народного депутата України. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. (2 год.)

Лекція 6. Організація роботи Президента України. (2 год.)

Вступ на посаду Президента України. Приведення до присяги. Прийняття присяги. Діяльність Президента України як глави держави. Забезпечення Президентом прав і свобод громадян, державного суверенітету України, додержання Конституції та законів України.

Організація діяльності Президента України у взаємовідносинах з Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади. Організація взаємодії Президента України із законодавчою та судовою владою. Діяльність управлінських і консультативних структур при Президентові України.

Адміністрація Президента України. Порядок фінансового та матеріально-технічного забезпечення державної діяльності Президента України.

Основні поняття теми: Президент України, присяга, діяльність президента, взаємодія, адміністрація.

Основна література: 1-5. Додаткова література: 1, 9.

Семінар 4. Організація роботи Президента України. (2 год.)

Модуль 2.

Організація роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Лекція 7. Організація роботи Кабінету Міністрів України. (2 год.)

Основи організації і діяльності Кабінету Міністрів України. Порядок утворення і структура Кабінету Міністрів України. Функції Кабінету Міністрів України. Форми і методи діяльності Кабінету Міністрів України. Організація прийняття та виконання актів Кабінету Міністрів України.

Основи організації і діяльності центральних органів виконавчої влади. Система, функції та порядок утворення центральних органів виконавчої влади. Організаційна структура центральних органів виконавчої влади. Організація роботи урядових органів державного управління.

Основні поняття теми: Кабінет Міністрів України, структура, повноваження, центральні органи виконавчої влади, урядові органи державного управління.

Основна література: 1-5. Додаткова література:1, 10,11.

Семінар 5. Організація роботи Кабінету Міністрів України. (2 год.)

Лекція 8. Організація роботи центральних органів виконавчої влади в Україні. (2 год.)

Основи організації і діяльності центральних органів виконавчої влади. Нормативно-правова основа організації і діяльності центральних органів виконавчої влади Система, функції та порядок утворення центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади. Організаційна будова центральних органів виконавчої влади. Організація роботи урядових органів державного управління.

Основні поняття теми: виконавча влада, центральний орган, утворення центральних органів, структура, організація роботи.

Основна література: 1-5. Додаткова література:1, 10,11.

Семінар 6. Організація роботи центральних органів виконавчої влади в Україні. (2 год.)

Лекція 9. Організація роботи місцевих державних адміністрацій. (2 год.)

Основи організації і діяльності місцевих державних адміністрацій. Система, порядок утворення й будова місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Голова місцевої державної адміністрації та його заступники, їх повноваження й організація роботи. Форми і методи діяльності місцевих державних адміністрацій. Відділи, управління та інші органи місцевої державної адміністрації, її апарат, організація їх роботи.

Основні поняття теми: місцева адміністрація, система адміністрації, голова адміністрації, діяльність адміністрацій.

Основна література: 1-5. Додаткова література:1, 10,11.

Семінар 7. Організація роботи місцевих державних адміністрацій. (2 год.)

Лекція 10. Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні (2 год.)

Правова основа діяльності та правовий статус органів місцевого самоврядування.

Порядок формування та організаційно-правові форми та методи діяльності органів місцевого самоврядування. Сесія – головна організаційно-правова форма діяльності

Основні поняття теми: організаційно-правові форми, методи діяльності органів місцевого самоврядування.

Основна література: 1-5. Додаткова література:1, 10,11.

Семінар 8. Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні (2 год.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студентів	Максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1. Відвідування лекцій	1	6	6	4	4
2. Відвідування семінарів (практичних)	1	4	4	4	4
3. Виконання завдання для самостійної роботи	5	3	15	2	10
4. Робота на семінарському занятті (повідомлення, виступ, участь в дискусії)	10	4	40	4	40
5. Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
Всього			90		83
Максимальна кількість балів		173			
Коефіцієнт		1,73			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії їх оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
	Державне будівництво і місцеве самоврядування як наука та навчальна дисципліна. Поняття й елементи організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні	5
	Основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади та органів місцевого самоврядування в Україні Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України.	5
	Організація роботи народного депутата України. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.	5
	Організація роботи Президента України. Організація роботи Кабінету Міністрів України.	5
	Організація роботи центральних органів виконавчої влади в Україні. Організація роботи місцевих державних адміністрацій	5
	Разом:	25 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання (розв’язання юридичних задач) оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 15 балів

Виконання практичного завдання – 10 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка виставляється за результатами проміжного контролю. Результати заліків оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів, і оголошуються на останньому практичному, семінарському чи лабораторному занятті.

Оцінка виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт для проміжного контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. У разі невиконання окремих обов’язкових видів робіт з об’єктивних причин, студент повинен виконати їх і прозвітуватись у строк до останнього семінарського (практичного, лабораторного) заняття. Час та порядок виконання робіт і звітування визначає викладач. Якщо за результатами проміжного контролю під час вивчення навчальної дисципліни студент набрав менше ніж 35 балів, то для одержання заліку він має пройти повторний курс вивчення відповідної навчальної дисципліни.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Кількість балів	Оцінка
100-90	Відмінно
82-89	Дуже добре
75-81	Добре
69-74	Задовільно
60-68	Достатньо
0-59	Незадовільно

7. Навчально-методична картка дисципліни «Державне будівництво і самоврядування України»

Разом: 75 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 16 год., індивідуальна робота – 10 год., самостійна робота – 25 год., підсумковий контроль – 4 год.

Модуль	Модуль 1.										Модуль 2.							
Назва модуля	Загальна частина «Державного будівництва та місцевого самоврядування» Організація роботи законодавчої влади.										Організація роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.							
Лекції	1	2		3		4	5		6		7		8		9		10	
Теми лекцій	Державне будівництво і місцеве самоврядування як наука та навчальна дисципліна.	Поняття й елементи організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні		Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України.		Організація роботи народного депутата України.	Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини		Організація роботи Президента України.		Організація роботи Кабінету Міністрів України		Організація роботи центральних органів виконавчої влади		Організація роботи місцевих державних адміністрацій		Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні	
Теми семінарських занять			Державне будівництво і місцеве самоврядування як наука та навчальна дисципліна.		Організація роботи Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України.		Організація роботи народного депутата України. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини		Організація роботи Президента України.		Організація роботи Кабінету Міністрів України.		Організація роботи центральних органів виконавчої влади		Організація роботи місцевих державних адміністрацій		Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні	
Поточний контроль											МКР							
Підсумковий контроль	залік																	

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Біленчук П.Д. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посібник / Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. – К.: Атіка, 2010. – 304 с.
2. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. — Х.: Право, 2010. – 256 с.
3. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико історичний і порівняльно- правовий аналіз. Навч. посіб. / Н.В. Камінська. – К: КНТ, 2010. - 232 с.
4. Коваленко А.А. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні / Коваленко А.А. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – 464 с.
5. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні [Текст] : підручник / [І. І. Бодрова та ін.] ; за ред. канд. юрид. наук, доц. С. Г. Серьогіної ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2011. - 360 с.

Додаткова література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком, 1996. – 80 с.;
2. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України – 1993. – №52. – Ст. 490;
3. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року // Голос України. – 17 лютого 2010 року. – №28;
4. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України – 2004. – №36. – Ст. 448;
5. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 25 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №27-28. – Ст. 366;
6. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №19. – Ст. 134;
7. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №3. – Ст. 17;
8. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №20. – Ст. 99;
9. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №14. – Ст. 81;
10. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовтня 2010 року // Голос України. – 13 жовтня 2010 року. – №191;
11. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року // Голос України. – 9 квітня 2011 року. – № 65;
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20. – Ст. 190;
13. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10 липня 2010 року // Голос України. – 31 липня 2010 року. – №141;
14. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України 11 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №40. – Ст. 290;
15. Батанов О.В. Муніципальна влада в Україні. Проблеми теорії та практики. Монографія. / О.В. Батанов // К.: «Юридична думка», 2010. – С. 287 – 330 с.
16. Бойко, Ю. В. Реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті Європейської інтеграції: теоретичні та прагматичні питання [Текст] / Ю. В. Бойко // Держава і право : зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки. – К., 2010. – Вип. 47. – С. 182–188.
17. Ганущак Ю.І. Місцеві бюджети / Ю.І. Ганущак. – К. : «Легальний статус», 2011. – 48 с.

18. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін. ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.
19. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., 2012. – 212 с.
20. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах / В.С. Куйбіда, В.В. Толкованов. – К.: ТОВ «Поліграфічний Центр «Крамар», 2010. – 258 с.
21. Європейська рамкова конвенція Ради Європи про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади від 21 травня 1980 р. [Текст] // Організація місцевого самоврядування в Україні : зб. нормат.-прав. актів / упоряд.: П. М. Любченко, К. Є. Соляник, Л. В. Челомбитько. – Х. : Юрайт, 2012. – 296 с.
22. Камінська Н.В. Організаційно-правові засади децентралізації публічної влади // Науковий вісник КНУВС: Науково-теоретичний журнал. – 2010. – №4. – С.9-19.
23. Камінська Н.В. Проблеми визначення і сутності понять "демократія", "місцева демократія" і "регіональна демократія // Вибори та демократія. – 2010. – №2-3. – С. 56-61.
24. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком-Інтер, 2007. – 504 с.
25. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. – 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. – К.: 2012. – 727 с Конституційне право України: посіб. для підготов. до іспиту / Ю. Г. Барабаш [та ін.]; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2012. – 303 с.
26. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики. / О. В. Батанов; [відп. ред. М. О. Баймуратов]; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К.: Юрид. думка, 2010. – 653 с.
27. Мяловицька, Н. А. Правовий статус автономних утворень у державному устрої Великобританії [Текст] / Н. А. Мяловицька // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 198–205.
28. Ткачук А.Ф. Врегулювання діяльності місцевої влади та її органів: проекти тип. місц. нормат. актів / Анатолій Ткачук. – К. : «Легальний статус», 2011. – 91 с.

9. Електронні ресурси

- Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua> .
- Офіційне інтернет-представництво Президента України. Сайт Президента України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president.gov.ua> .
- Урядовий портал. Сайт Кабінету Міністрів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua> .
- Місьцеве самоврядування - Камінська Н.В.
http://pidruchniki.ws/15840720/pravo/mistseve_samovryaduvannya_-_kaminska_nv
- Муніципальне право України - Погорілко В.Ф.
http://pidruchniki.ws/15840720/pravo/munitsipalne_pravo_ukrayini_-_pogorilko_vf
- Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні. – Харків, «Право». - 2011
http://tigp.ucoz.ua/Pocobiya/Dergbud_2011.pdf